

POSTANOWIENIE

Dnia 10 kwietnia 2013 r.

Sąd Okręgowy w Elblągu I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Teresa Zawistowska

Sędziowie: SO Dorota Twardowska

SO Krzysztof Nowaczyński (spr.)

Protokolant: st. sekr. sąd. Danuta Gołębowska

po rozpoznaniu w dniu 10 kwietnia 2013 r. w Elblągu

na rozprawie

sprawy z wniosku W. T. (1) i A. S.

z udziałem (...)im. F. S.w G.

o uchylenie się od skutków prawnych niezłożenia oświadczenia woli w terminie

na skutek apelacji uczestniczki

od postanowienia Sądu Rejonowego w Iławie

z dnia 8 stycznia 2013 r., sygn. akt I Ns 583/12

postanawia:

1. zmienić zaskarżone postanowienie :

a/ w punkcie I (pierwszym) i oddalić wniosek;

b/ w punkcie II (drugim) i zasądzić od Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w I. na rzecz radcy prawnego J. D.kwotę 73,80 z (siedemdziesiąt trzy złote osiemdziesiąt groszy) tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej wnioskodawczyni z urzędu;

c/ przez dodanie punktu IV (czwartego) o treści: zasądzić od wnioskodawczyni W. T. (1) na rzecz uczestniczki Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo – Kredytowej im. F. S. w G. kwotę 77 zł (siedemdziesiąt siedem złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania;

2. zasądzić od wnioskodawczyni W. T. (1) na rzecz uczestniczki Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo – Kredytowej im. F. S. w G. kwotę 160 zł (sto sześćdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego;

3. zasądzić od Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w I. na rzecz radcy prawnego J. D.kwotę 73,80 z (siedemdziesiąt trzy złote osiemdziesiąt groszy) tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej wnioskodawczyni z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

Sygn. akt I Ca 74/13

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 08 stycznia 2013 r. Sąd Rejonowy w I.w sprawie sygn. (...)z wniosku W. T. (1)z udziałem A. S.i (...)im. F. S.w G.zatwierdził uchylenie się od skutków prawnych niezłożenia w terminie przez wnioskodawczynię i uczestnika A. S.oświadczenia woli o odrzuceniu spadku po siostrze E. S. (1)zmarłej w dniu 07 lutego 2010 r. ostatnio zamieszkałej w I.(punkt I), zsządził od uczestnika (...)im. F. S.w G.na rzecz radcy prawnego J. D.jako pełnomocnika z urzędu wynagrodzenie w kwocie 60 zł powiększone o podatek VAT (punkt II) oraz nakazał ściąganie od uczestnika A. S.na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w I. kwotę 50 zł tytułem opłaty (punkt III).

W uzasadnieniu Sąd wskazał, iż wnioskodawczyni domagała się zatwierdzenia uchylenia się od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po siostrze E. S. (1), dowodząc że nie złożyła przedmiotowego oświadczenia pod wpływem błędu wywołanego przez pracownika (...)u. Uczestnik A. S.również złożył wniosek o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po siostrze E. S. (1)z tych samych powodów jakie wskazała wnioskodawczyni. Uczestnik (...) im. F. S.w G.domagała się oddalenia wniosku, podkreślając iż nie doszło do wprowadzenia wnioskodawczyni w błąd przez pracownika (...), gdyż nie mógł on udzielić informacji bez wcześniejszego sprawdzenia czy zachodzą przesłanki do wypłaty sumy ubezpieczenia z polisy spadkodawcy.

Sąd pierwszej instancji ustalił, iż (...)im. F. S.w G.w sprawie (...)wniosła o stwierdzenie nabycia spadku po E. S. (1). E. S. (1)zmarła (...)r. jako panna. Jej rodzice w chwili otwarcia spadku nie żyli. Miała dwoje rodzeństwa, tj. W. T. (1) i A. S.. Spadkodawczyni nie zostawiła testamentu. W związku z wnioskiem o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po siostrze E. S. (1)postępowanie o stwierdzenie nabycia spadku na mocy art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c. zawieszono. Spadkodawczyni E. S. (1)w chwili śmierci zadłużona była w (...)z tytułu umowy pożyczki na sumę około 30.000 zł Wnioskodawczyni i spadkodawczyni mieszkali razem, prowadząc oddzielne gospodarstwa domowe. Uczestnik A. S.zamieszkiwał oddzielnie. Po śmierci spadkodawczyni wnioskodawczyni porządkując rzeczy zmarłej znalazła dokumenty dotyczące zaciągnięcia przez spadkodawczynię pożyczki w (...). Niezwłocznie po pogrzebie z tymi dokumentami oraz aktem zgonu siostry udała się do (...)w L.pytając czy w związku z niespłaconym kredytem będzie miała jakieś „problemy”. W oddziale (...)jego pracownik po zapoznaniu się z dokumentami i ustaleniu, że pożyczka spadkodawczyni była ubezpieczona w ramach grupowego ubezpieczenia zapewnił, iż w takiej sytuacji nie będzie żadnych problemów z niespłaconą pożyczką. O zadłużeniu spadkodawczyni nie wiedział jej brat A. S.. Po otrzymaniu informacji w (...)w L.wnioskodawczyni nie informowała brata o zadłużeniu zmarłej siostry, a ten wiedząc, iż sprawami związanymi ze śmiercią siostry zajęła się wnioskodawczyni, z którą zmarła zamieszkiwała – nie czynił żadnych ustaleń w tym przedmiocie. W dniu 01.07.2011 r. wnioskodawczyni otrzymała od (...)wezwanie do zapłaty zadłużenia spadkodawczyni. Odpowiadając na to wezwanie wnioskodawczyni w dniu 04.07.2011 r. powołała się na informację uzyskaną w oddziale (...), że „kredyt był ubezpieczony”. Następnie ponownie zwróciła się do (...)o sprawdzenie dokumentacji dotyczącej ubezpieczenia na życie zmarłej siostry, z którego miała być pokryta niespłacona pożyczka.

Sąd pierwszej instancji podkreślił, iż zgodnie z art. 1019 § 1 k.c. jeżeli oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku zostało złożone pod wpływem błędu lub groźby, stosuje się przepisy o wadach oświadczenia woli z takimi zmianami, iż uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia powinno nastąpić przed sądem oraz spadkodawca powinien jednocześnie oświadczyć, czy i jak spadek przyjmuje, czy też go odrzuca. Spadkobierca, który pod wpływem błędu lub groźby nie złożył żadnego oświadczenia w terminie, może w powyższy sposób uchylić się od skutków prawnych niezachowania terminu. Uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku wymaga zatwierdzenia przez sąd.

Oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku a także niezłożenie takowego oświadczenia w terminie, tak jak każde oświadczenie woli może być dotknięte wadą. Artykuł 1019 k.c. reguluje uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia złożonego pod wpływem błędu lub groźby lub niezłożenia - z tych samych powodów - oświadczenia w terminie. Przy ocenie istnienia błędu lub groźby przy złożeniu oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku należy stosować ogólne przepisy kodeksu cywilnego, tj. art. 84, 87 i 88. Spadkobierca składa oświadczenie woli o przyjęciu

lub odrzuceniu spadku pod wpływem błędu, jeżeli w chwili składania tego oświadczenia był w błędzie co do treści czynności prawnej (art. 84 § 1 zd. 1 k.c.), a błąd był obiektywnie i subiektywnie istotny (art. 84 § 2 k.c.).

Sąd pierwszej instancji zaakcentował, iż kwota zadłużenia wynosi ok. 30.000 zł, co dla wnioskodawczyni i uczestnika, jako osób mogących być postrzegane przez pryzmat ich niezamożności, jest kwotą znaczącą. W ocenie Sądu a quo, w sytuacji gdyby wnioskodawczyni i uczestnik znali kwotę zadłużenia kredytowego swojej siostry z pewnością podjęliby odpowiednie działania zmierzające do tego, aby zadłużenia nie dziedziczyć. Odwołując się do utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego, Sąd pierwszej instancji podkreślił, iż podstawę uchylenia się przez spadkobiercę od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku może stanowić błąd prawnie doniosły – za taki w okolicznościach stanu faktycznego sprawy uznać należało nieznaną przez wnioskodawczynię oraz uczestnika A. S. przedmiotu spadku, co pozostawało w związku przyczynowym z niedołożeniem przez spadkobiercę należytej staranności w ustalaniu rzeczywistego stanu majątku spadkowego. Skonstatowano, iż brak złożonych oświadczeń spadkowych wnioskodawczyni oraz uczestnika A. S. nastąpił pod wpływem błędu, wywołanego działaniem pracownika (...). Podkreślone zostało, iż wnioskodawczyni dochowała należytej staranności w ustalaniu stanu spadku - zadłużenia siostry, gdyż niezwłocznie po jej śmierci dowiedziawszy się o zaciągniętym przez nią kredycie, poinformowała (...) o zgonie spadkodawczyni i otrzymała od pracownika (...) informację o ubezpieczeniu kredytu zaciągniętego przez E. S. (2), z którego miała zostać pokryta jego niespłacona część. Taką informację wnioskodawczyni uzyskała w oddziale (...) w L., a poza tym do jej udzielania doszło po zapoznaniu się z dokumentami dotyczącymi ubezpieczenia pożyczkobiorcy – spadkodawczyni. Sąd pierwszej instancji zaznaczył, iż taki opis przedmiotowego zdarzenia znajdował potwierdzenie również w zeznaniach świadka, który przybył do oddziału (...) -u wraz z wnioskodawczynią i był obecny podczas rozmowy z pracownikiem tej placówki finansowej. Nie mogło zatem dziwić, iż po otrzymaniu takiego zapewnienia od pracownika (...) wnioskodawczyni oraz jej brat nie podejmowali żadnych dalszych działań związanych z ustaleniem stanu zadłużenia spadkodawczyni. Za taką konstatacją miała przemawiać również okoliczność, iż wnioskodawczyni nie informowała nawet brata o stanie zadłużenia E. S. (1), ani o podejmowanych czynnościach w placówce (...) – a ten świadom okoliczności, iż siostra zajęła się sprawami po spadkodawczyni nie interesował się tymi zagadnieniem, pozostając w przeświadczeniu, iż E. S. (1) nie miała majątku.

Nie uszło uwadze Sądu a quo, iż wezwania (...) dotyczące zapłaty niespłaconej pożyczki kierowane były do spadkobierców po upływie terminu wymaganego do złożenia oświadczeń o przyjęciu, bądź odrzuceniu spadku – kiedy to w istocie działo się to w sytuacji, kiedy niezwłocznie po śmierci spadkodawczyni (...) miała informację nie tylko o zgonie spadkodawczyni, ale także o osobach spadkobierców.

Zdaniem Sądu błąd uzasadniający uwzględnienie wniosków W. T. (1) i A. S. polegał na braku ich wiedzy co do tego, iż zadłużenie spadkodawczyni nie zostało pokryte z ubezpieczenia. Za takim poglądem miało przemawiać zarówno działanie (...), tj. udzielenie wnioskodawczyni informacji o mającym istnieć ubezpieczeniu i pokryciu z niego zadłużenia, jak również jego zaniechanie – czego przejawem była okoliczność, iż (...) przez okres blisko półtora roku od czasu dowiedzenia się o śmierci spadkodawczyni utwierdzał wnioskodawczynię w przekonaniu co do słuszności stanowiska o braku jakiegokolwiek zadłużenia pozostałego po zmarłej siostrze. Zatem takie przekonanie wnioskodawczyni i uczestnika było usprawiedliwione, tym bardziej, iż fakt zawierania dodatkowych umów dotyczących ubezpieczenia pożyczkobiorców na wypadek śmierci jest powszechnie znany, a tym samym informacja w tym przedmiocie pochodząca przecież od pracownika (...) -u mogła być w okolicznościach stanu faktycznego sprawy poczytywana przez wnioskodawczynię jako w pełni wiarygodna, co znajdowało również wyraz w dokumentach znajdujących się w zgromadzonym w sprawie materiale dowodowym. Podkreślono zatem, że skoro wnioskodawczyni podjęła starania, aby ustalić, czy po zmarłej siostrze pozostało zadłużenie i z własnej woli nie tylko zawiadomiła (...) o śmierci pożyczkobiorcy, ale i dostarczyła akt jego zgonu, to zasadnym było oczekiwanie, iż (...) jako profesjonalista specjalizujący się w udzielaniu pożyczek podejmie działania mające na celu poinformowanie zainteresowanej o tym czy istniała

umowa ubezpieczenia oraz czy zachodziły warunki pozwalające na uzyskanie odszkodowania pozwalającego na pokrycie w całości lub części istniejącego zadłużenia. Bak reakcji (...) przez okres blisko 1,5 roku od momentu poinformowania go przez wnioskodawczynię o śmierci pożyczkobiorcy zostało przez Sąd pierwszej instancji poczytane jako działanie wykorzystujące nierówność stron.

W ocenie Sądu pierwszej instancji wnioskodawczyni oraz uczestnik A. S. dochowali należytej staranności polegającej na podjęciu uzasadnionych w danych okolicznościach działań, zmierzających do ustalenia stanu spadku, których podjęcie doprowadziłoby do takiego ustalenia i w konsekwencji - do uniknięcia błędu.

Apelację od postanowienia wniósł uczestnik (...) im. F. S.w G., zaskarżając je w całości.

W kwestii naruszenia prawa materialnego skarżący wskazał na art. 1019 § 1 i § 2 i § 3 k.p.c. przez ich niewłaściwą interpretację i błędne zastosowanie, co skutkowało przyjęciem, że w sprawie tej zachodziła podstawa do zatwierdzenia uchylecia się przez wnioskodawczynię od skutków prawnych niezłożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po zmarłej siostrze w ustawowym terminie, pomimo, że wiedziała ona o istnieniu zadłużenia. Odnośnie naruszenia prawa procesowego skarżący wskazał na art. 233 § 2 k.p.c., które to uchybienie polegało na sprzeczności istotnych ustaleń Sądu a quo z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego i błędnym przyjęciu, że „wnioskodawczyni pozostawała w błędzie, polegającym na braku wiedzy co do tego, że zadłużenie nie zostało pokryte z ubezpieczenia”. Apelujący domagał się zmiany zaskarżonego postanowienia poprzez oddalenie wniosku, z jednoczesnym zasądzeniem na jego rzecz od wnioskodawczyni kosztów zastępstwa procesowego za instancję odwoławczą według norm prawem przepisanych.

W uzasadnieniu apelacji skarżący wskazał, iż w okolicznościach stanu faktycznego sprawy nie mógł znajdować zastosowania art. 1019 k.c., gdyż w rozumieniu tego przepisu za błąd nie może być kwalifikowane niezachowanie terminu do złożenia oświadczenia spadkowego na skutek pozostawania w przekonaniu, iż długi spadkodawczyni miały zostać pokryte z ubezpieczenia pożyczki. W ocenie skarżącego, wnioskodawczyni mając świadomość zadłużenia spadkodawczyni powinna podjąć wszelkie działania, ażeby uniknąć negatywnych konsekwencji związanych z działaniami wierzycieli podjętymi w celu dochodzenia roszczeń. Jednocześnie nadmienił skarżący, iż wnioskodawczyni w żaden sposób nie wykazała, iż uzyskała ustne zapewnienie o spłacie długu przez ubezpieczenie, a nawet sama ta okoliczność nie mogłaby być interpretowana jako przesłanka uzasadniająca zaniechanie złożenia przez nią odpowiedniego oświadczenia o odrzuceniu spadku. Apelujący uwypuklił, iż taka okoliczność w istocie nie mogła mieć miejsca, gdyż pracownik (...) w L. nie był upoważniony do udzielania informacji, do których kompetentna jest instytucja ubezpieczeniowa. W ocenie skarżącego zgodnie z art. 6 k.c. ciężar udowodnienia faktów, z których wnioskodawczyni wywodziła określone skutki prawne w okolicznościach stanu faktycznego sprawy spoczywał właśnie na niej, czemu ta jednak nie sprostowała.

W odpowiedzi na apelację wnioskodawczyni W. T. (1) wniosła o jej oddalenie oraz zasądzenie na jej rzecz kosztów zastępstwa prawnego za instancję odwoławczą według norm prawem przepisanych. Wnioskodawczyni w całości podzieliła argumentację Sądu pierwszej instancji, stanowiącej podstawę skarżonego orzeczenia.

Sąd Okręgowy ustalił i zważył, co następuje:

Apelacja uczestnika Spółdzielczej (...) w G. jako zasadna zasługiwała na podzielenie.

Zarzuty podnoszone w apelacji – w istocie odnoszące się jedynie do kwestionowania stanowiska Sądu pierwszej instancji co do pozytywnego rozstrzygnięcia o żądaniu wywodzonym przez wnioskodawczynię W. T. (1) – co do zasady nie miały zasadniczego znaczenia dla uwzględnienia wniesionego środka odwoławczego. Niemniej jednak z negacją skarżącego spotkało się stanowisko zajęte przez Sąd pierwszej instancji w skarżonym postanowieniu, z którego miało wynikać, iż W. T. (1) pozostawała w błędzie dotyczącym przedmiotu spadku, co miało przejawiać się brakiem jej wiedzy o okoliczności niepokrycia zadłużenia wynikającego z pożyczki zaciągniętej w dniu 16 marca 2009 r. przez jej siostrę – zmarłą E. S. (1) z ubezpieczenia tego zobowiązania finansowego. Jednocześnie skarżący uwypuklił, mylną w jego ocenie, konstatację Sądu a quo, iż ten błąd wnioskodawczyni był istotny, a poza tym nie można jej było zarzucić

niedochowania należytej staranności w przedmiocie uzyskania informacji co jest przedmiotem spadku po zmarłej. W tych okolicznościach zdaniem skarżącego nie mogło być mowy o zastosowaniu normy art. 1019 k.c.

Zgodnie z art. 1019 § 1 k.c. jeżeli oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku zostało złożone pod wpływem błędu lub groźby, stosuje się przepisy o wadach oświadczenia woli z następującymi zmianami: 1) uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia powinno nastąpić przed sądem oraz 2) spadkobierca powinien jednocześnie oświadczyć, czy i jak spadek przyjmuje, czy też go odrzuca. Zgodnie z § 2 tego przepisu spadkobierca, który pod wpływem błędu lub groźby nie złożył żadnego oświadczenia w terminie, może w powyższy sposób uchylić się od skutków prawnych niezachowania terminu, a uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku wymaga zatwierdzenia przez sąd (§ 3). Z kolei w myśl z art. 88 § 1 k.c. uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia woli, które zostało złożone innej osobie pod wpływem błędu lub groźby, następuje przez oświadczenie złożone tej osobie na piśmie; uprawnienie do uchylenia się wygasa w razie błędu - z upływem roku od jego wykrycia (art. 88 § 2 k.c.). Kryterium warunkującym zatem możliwość wzruszenia czynność prawnej jest błąd co do treści czynności prawnej, a możliwość powołania się na błąd co do treści czynności prawnych ograniczona jest w art. 84 § 2 k.c. do błędu istotnego, tj. uzasadniającego przypuszczenie, że gdyby składający oświadczenie woli nie działał pod wpływem błędu i oceniał sprawę rozsądnie, nie złożyłby oświadczenia tej treści (w tej sprawie złożyłby w terminie oświadczenie spadkowe).

Zgodnie z utrwalonymi poglądami wykształconymi w praktyce orzeczniczej Sądu Najwyższego, o błędzie co do przedmiotu spadku można mówić wtedy, gdy brak wiedzy o rzeczywistym stanie majątku spadkowego nie jest wynikiem braku staranności po stronie spadkobiercy, czy też inaczej, gdy "błąd jest usprawiedliwiony okolicznościami sprawy" (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 01 grudnia 2011 r., I CSK 85/11, (...) Prawnej Lex (...) nr (...)). Innymi słowy, niewiedza spadkobiercy o stanie majątku spadku może być uznana za błąd istotny (art. 1019 § 2 k.c. w zw. z art. 84 § 2 k.c.) dopiero po podjęciu przez spadkobiercę odpowiednich, wszelkich możliwych działań co do jego ustalenia (tak Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 05 lipca 2012 r., IV CSK 612/11, (...) Prawnej Lex (...) nr (...)).

Błąd co do treści czynności prawnej może być błędem co do tytułu powołania do dziedziczenia, osoby spadkodawcy, przedmiotu spadku. Należy jednak zgodzić się z poglądem, że podstawę uchylenia się przez spadkobiercę od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku może stanowić błąd prawnie doniosły (art. 1019 § 2 k.c. w zw. z art. 84 § 1 zd. 1 i § 2 k.c.). Ocena istotności błędu wymaga ustalenia, czy spadkobierca mający wyobrażenie o rzeczywistym stanie rzeczy, tj. niedziałający pod wpływem błędu, złożyłby oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku o określonej treści. Spadkobierca może uchylić się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku złożonego pod wpływem błędu w terminie określonym w art. 88 § 2 k.c., tj. w ciągu roku od jego wykrycia. Oświadczenie o uchyleniu może być złożone w każdym czasie, nawet po dziale spadku, byleby zachowany został termin zawity z art. 88 § 2 k.c. (por. Kodeks cywilny. Komentarz, A. Kidyba, komentarz do art. 1019, System Informacji Prawnej Lex Omega). Niemniej jednak nie jest błędem istotnym - w rozumieniu art. 1019 § 2 k.c. w związku z art. 84 § 1 i 2 k.c. - niezajomość przedmiotu spadku pozostająca w związku z przyczynowym z niedołożeniem przez spadkobiercę należytej staranności w ustalaniu rzeczywistego stanu majątku spadkowego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 czerwca 2004 r., IV CK 799/04, system (...) Prawnej Lex (...) nr (...)). Tym samym poprzestanie na pozbawionym jakichkolwiek podstaw prawnych przypuszczeniu dotyczącym stanu majątku spadkowego nie może być uznane za błąd istotny, lecz za lekkomyślność, która nie stanowi podstawy do uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia (niezłożenia oświadczenia) woli na podstawie przepisów o wadach oświadczenia woli. Stosownie do treści art. 1019 § 2 k.c. konstrukcja uchylenia się od skutków prawnych złożonego pod wpływem błędu oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku odnosi się także do sytuacji, kiedy spadkobierca pod wpływem błędu nie złożył żadnego oświadczenia w terminie określonym w art. 1015 § 2 k.c. - a więc do sytuacji jaka ma miejsce w przedmiotowej sprawie. W takim bowiem przypadku spadkobierca w istocie uchylił się nie od skutków prawnych swego oświadczenia, lecz od skutków biernego zachowania się (niezłożenia oświadczenia). Jednocześnie Sąd spadku bada z urzędu zasadność uchylenia się przez spadkobierców od skutków ich bezczynności (art. 1019 § 2 k.c.), ponieważ może to mieć istotny wpływ na ustalenie kręgu spadkobierców i na odpowiedzialność spadkową (art. 670 k.p.c. i art. 677 k.p.c.). (...) stanowiska uczestników nie mają tu istotnego znaczenia, ponieważ muszą oni

udowodnić swoje twierdzenia wobec sądu (art. 6 k.c.). (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 marca 2010 r., V CSK 337/09, (...) Prawnej Lex (...) nr (...)).

Odnosząc powyższe okoliczności do stanu faktycznego sprawy, wskazać trzeba, iż Sąd pierwszej instancji w motywach skarżonego uzasadnienia powoływał okoliczność, iż wnioskodawczyni W. T. (1) dochowała wszelkiej należytej staranności związanej z działaniami zmierzającymi do ustalenia stanu majątku spadkowego po zmarłej siostrze E. S. (1). Za przejaw takiego działania Sąd a quo poczytał aktywność wnioskodawczyni związaną z udaniem się – w następstwie odnalezienia dokumentów świadczących o tym, iż E. S. (1) miała zaciągnięte zobowiązanie kredytowe – do placówki (...) w L., gdzie na skutek udzielonych przez pracownika tej placówki informacji o ubezpieczeniu kredytu, a tym samym barku konieczności jego spłaty przez spadkobierców, wnioskodawczyni pozostawała w przeświadczeniu, iż wszelkie sprawy majątkowe po zmarłej siostrze zostały już „załatwione”. Konstatacja taka miała również wpływ na działanie uczestnika A. S., który nie został nawet przez wnioskodawczynię poinformowany o załatwieniu sprawy związanej z istniejącym zadłużeniem E. S. (1) w (...) -u, niemniej jednak uczestnik nie przejawiał żadnego zainteresowania tymi sprawami, cedując je w swoisty sposób na siostrę – W. T. (1). Jednocześnie podniesiona została okoliczność, iż w istocie to pracownik (...) -u wprowadził w błąd wnioskodawczynię, podając jej błędne informacje co do rzekomego ubezpieczenia kredytu zaciągniętego przez zmarłą, a także fakt, iż dysponując przedłożonym przez W. T. (2) dokumentem w postaci aktu zgonu E. S. (1) (złożonym w niedługim czasie od jej śmierci) – przez okres około 1,5 roku nie podejmowano żadnych działań związanych z egzekwowaniem należnych z mocy umowy kredytowej z dnia 16 marca 2009 r. należności.

W ocenie Sądu odwoławczego ze stanowiskiem Sądu Rejonowego w Hławie co do okoliczności, iż wnioskodawczyni dołożyła wszelkiej należytej staranności związanej z ustaleniem składu majątku spadkowego po zmarłej siostrze E. S. (1), nie można się zgodzić. Sąd ad quem nie neguje okoliczności, iż wnioskodawczyni w nieodległej perspektywie czasowej po śmierci siostry i odnalezieniu dokumentów dotyczących zaciągniętego przez nią zobowiązania kredytowego, udała się do placówki Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo – Kredytowej w L., gdzie odbyła rozmowę z pracownikiem tej instytucji finansowej. Okoliczność ta znalazła potwierdzenie w zeznaniach świadka H. N., koleżanki wnioskodawczyni, która towarzyszyła jej podczas wizyty w tej placówce. Niemniej, jednak jak było już wskazane wcześniej, to na powódce – w myśl art. 6 k.c. – spoczywał obowiązek udowodnienia swoich twierdzeń wobec sądu. Okoliczność, na którą powoływała się wnioskodawczyni, tj. udzielenie jej przez pracownika (...) ustnej informacji co do rzekomego ubezpieczenia kredytu zaciągniętego przez jej siostrę w dniu 16 marca 2009 r., a tym samym „uspokojenie” wnioskodawczyni, iż nie będzie ona musiała w przyszłości regulować tego zobowiązania jako następcą prawny E. S. (1), była konsekwentnie negowana przez skarżącą w toku całego postępowania. W tym kontekście apelująca wskazywała, iż jej pracownik nie był upoważniony do udzielania informacji co do ubezpieczenia kredytu oraz do składania skutecznych prawnie zapewnień, iż Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo – Kredytowa im. F. S. w G. nie podejmie w przyszłości żadnych działań zmierzających do wyegzekwowania należnego jej świadczenia od następców prawnych zmarłej.

Na wnioskodawczyni ciążył obowiązek podjęcia wszelkich działań zmierzających do ustalenia właściwego przedmiotu spadku, a trudno jest uznać, aby wnioskodawczyni wszystkie te czynności podjęła. Jej aktywność w tym zakresie przejawiała się jedynie na „ustnym” uzyskaniu potwierdzenia co do stanu zobowiązania kredytowego siostry i jego ubezpieczeniu, niemniej jednak nawet tego zapewnienia W. T. (1) nie zdołała dowieść – w tym stanie rzeczy nie podjęła choćby aktywności związanej ze zwrotnym uzyskaniem od skarżącej dokumentu umowy kredytowej, co byłoby przecież jak najbardziej wskazane dla ochrony własnego interesu prawnego. Wbrew stanowisku Sądu pierwszej instancji, nie można było uznać jako zasadnej konstatacji, iż przedłożenie przez wnioskodawczynię dokumentów w postaci „deklaracji zgody E. S. (1) na przystąpienie do grupowego ubezpieczenia następstwa nieszczęśliwych wypadków” mogło stanowić wystarczający dowód, iż kredyt zaciągnięty przez jej poprzedniczkę prawną w dniu 16 marca 2009 r. był również ubezpieczony, podobnie jak stwierdzenia, iż „fakt zawierania dodatkowych umów dotyczących ubezpieczenia pożyczkobiorców na wypadek śmierci jest powszechnie znany”. Konsekwentna negacja przez skarżącą okoliczności ubezpieczenia umowy z dnia 16 marca 2009 r. na wypadek śmierci pożyczkobiorcy, z

jednoczesną biernością wnioskodawczynie co do wykazania stanu odmiennego dla tej konkretnej umowy, nie mogła przemawiać za uwzględnieniem stanowiska wywodzonego przez W. T. (1) w tym przedmiocie.

Przede wszystkim jednak trzeba wskazać, że dla merytorycznego rozstrzygnięcia sprawy zasadnicze znaczenie miał termin w jakim wnioskodawczynie wystąpiła z wnioskiem o uchylenie się od skutków prawnych niezłożenia oświadczenia woli w przedmiocie odrzucenia spadku po E. S. (1) z uwagi na błąd związany z udzieleniem jej informacji co do rzekomego ubezpieczenia kredytu z dnia 16 marca 2009 r. Jak wynika z okoliczności faktycznych sprawy, W. T. (1) oświadczenie w tym przedmiocie złożyła w dniu 16 lipca 2012 r. Tymczasem materiał dowodowy zgromadzony w toku postępowania uzasadniał konstatację, iż wnioskodawczynie około 1 lipca 2011 r., dysponowała wiedzą odnośnie stanu zadłużenia E. S. (1), wynikającego z zawartej ze skarżącą umowy kredytu z dnia (...) r., nr (...). Wskazuje na to treść pisma wnioskodawczynie sygnowanego datą 04 lipca 2011 r., które w istocie stanowi „odpowiedź na pismo skarżącej z dnia 01 lipca 2011 r.”, a w którym W. T. (1) podkreśla swój „ogromny szok i strach” na skutek pozyskania informacji o skali zadłużenia kredytowego swojej zmarłej siostry zaciągniętego u apelującego. Zatem nie będzie błędem wskazanie, iż wnioskodawczynie najpóźniej w dniu 04 lipca 2011 r., tj. w dacie udzielania skarżącej pisemnej odpowiedzi na korespondencję otrzymaną w dniu 01 lipca 2011 r., powzięła informację dotyczącą sytuacji majątkowej swojej siostry. Jak już zaznaczono, dla skutecznego uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku – znajduje zastosowanie termin przewidziany w art. 88 § 2 k.c. Zatem uprawnienie do skutecznego złożenia oświadczenia woli o uchyleniu się od skutków prawnych niezłożenia oświadczenia woli o odrzuceniu spadku pod wpływem błędu – wygasa z upływem roku od dnia jego wykrycia. Co prawda skarżąca w apelacji nie podniosła tego zarzutu, niemniej jednak na okoliczność tę wskazywała już w odpowiedzi na wniosek W. T. (1), a jednocześnie nie można tracić z pola widzenia, iż termin z art. 88 § 2 k.c. jest terminem zawitym, przez co Sąd zobligowany jest go uwzględniać z urzędu. Tym samym oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych może być złożone w każdym czasie – byleby został zachowany termin wynikający z art. 88 § 2 k.c.

Sąd pierwszej instancji całkowicie abstrahował od tej okoliczności, nie czyniąc żadnych ustaleń w tym zakresie, co nie mogło skutkować uznaniem zasadności takiego stanowiska. Jednocześnie to na wnioskodawczynie spoczywał obowiązek wykazania, iż zachowała termin dla skutecznego uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia woli o odrzuceniu spadku – czemu ta w okolicznościach sprawy nie sprostała. Wskazać bowiem trzeba, iż W. T. (1) najpóźniej w dniu 04 lipca 2011 r. powzięła informację o stanie zadłużenia (wykryła błąd – powzięła wiadomość o błędzie) swojej zmarłej siostry E. S. (1) – i to właśnie w tej dacie zaczął dla niej biec termin do skutecznego złożenia oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych niezłożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po siostrze, tym samym termin ten upłynął najpóźniej w dniu 04 lipca 2012 r. W takim przypadku, skoro wnioskodawczynie złożyła oświadczenie w dniu 16 lipca 2012 r., nie mogła tego uczynić w sposób skuteczny, co stanowiło samoistną i wystarczającą przesłankę do oddalenia jej wniosku.

Jak zostało zaakcentowane wcześniej, na spadkobiercy ciążył obowiązek podjęcia wszelkich możliwych działań, które zmierzały do ustalenia właściwego przedmiotu spadku, gdyż tylko w takich okolicznościach niewiedza spadkobiercy o stanie majątku spadku mogła być uznana za błąd istotny, umożliwiający uchylenie się od skutków prawnych niezłożenia oświadczenia woli. Działania podjęte w tym zakresie przez W. T. (1) nie mogły być postrzegane jako aktywność wystarczająca do właściwego ustalenia składu majątku spadkowego po zmarłej siostrze. W istocie bowiem jedyną czynnością wnioskodawczynie w tym zakresie była pojedyncza wizyta w Oddziale (...) im. F. S.w L., gdzie na podstawie uzyskanych – niezweryfikowanych w żaden sposób informacji – uzyskała ona zapewnienie o braku swej odpowiedzialności za zobowiązania kredytowe siostry z uwagi na ubezpieczenie pożyczki na wypadek śmierci. Niemniej jednak, w ocenie Sądu odwoławczego, korespondencja skarżącej, otrzymana przez wnioskodawczynię w dniu 01 lipca 2011 r., powinna stanowić dla niej wystarczający bodziec do zintensyfikowania działań zmierzających do ustalenia stanu majątku spadku, a więc również pasywów, po E. S. (1). Trudno jest w okolicznościach sprawy dać wiarę informacjom podawanym przez wnioskodawczynię, w których ta wskazywała, iż o zadłużeniu siostry dowiedziała się dopiero po jej śmierci, przed pogrzebem. Wskazać trzeba, iż W. T. (1) oraz E. S. (1) mieszkaly razem, wnioskodawczynie nie wiedziała z czego utrzymywała się jej siostra, co miało pośrednio wynikać z faktu „oddzielnego prowadzenia swoich spraw” przez każdą z sióstr. Niezasadna jest konstatacja, aby siostry zajmując jedną nieruchomości nie posiadały elementarnej wiedzy o swojej wzajemnej sytuacji materialnej, źródłach utrzymania oraz zadłużeniu – w okoliczności

kiedy E. S. (1) była członkiem Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo – Kredytowej im. F. S. od dnia 27 października 2004 r., a umowa pożyczki z dnia 16 marca 2009 r. nr (...) była tylko jednym z wielu zobowiązań zaciągniętych przez zmarłą w przedmiotowej instytucji finansowej.

W tym miejscu wskazać trzeba, iż Sąd a quo w uzasadnieniu skarżonego postanowienia nie odniósł się w żadnej mierze do sytuacji uczestnika A. S., mającej przemawiać za uwzględnieniem jego wniosku i w konsekwencji zatwierdzeniem uchylenia się przez niego od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po E. S. (1). Zaznaczenia wymaga, iż uczestnik A. S. nie przedstawił żadnych miarodajnych argumentów potwierdzających jego aktywność w przedmiocie podejmowania działań zmierzających do ustalenia składu majątku spadkowego zmarłej siostry E. S. (1) oraz ustalenia czy ewentualne zadłużenia zostało spłacone. Twierdzenia A. S. co do tego, iż uczestnik nie miał realnej możliwości ustalenia sytuacji majątkowej swojej zmarłej siostry, nie zasługiwały na uwzględnienie – kiedy to z ustaleń poczynionych w toku postępowania wynikało, iż uczestnik mieszka w miejscowości (...), zaś E. S. (1) (jak i wnioskodawczyni) w tej samej miejscowości aczkolwiek pod numerem domu 8. W tym stanie rzeczy nieuzasadnioną byłaby zatem konstatacja, iż uczestnik ten nie miał sposobności podjęcia możliwych, odpowiednich działań, zmierzających do ustalenia stanu spadku, tym bardziej, że jak sam wskazał nie podejmował żadnych działań w kierunku ustalenia stanu majątkowego spadkodawczyni.

Reasumując, okoliczności faktyczne sprawy nie uprawniały do zatwierdzenia wniosku W. T. (1) i A. S. o uchyleniu się od skutków prawnych niezachowania terminu niezłożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po E. S. (1), co skutkowało, na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., zmianą zaskarżonego orzeczenia: w jego punkcie pierwszym poprzez oddalenie wniosku, w jego punkcie drugim co do zasądzenia kwoty 73,80 zł tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej wnioskodawczyni z urzędu od Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Iławie. Z uwagi na wynik sprawy konieczna była również zmiana zaskarżonego postanowienia poprzez dodanie jego punktu czwartego i zasądzenie od wnioskodawczyni W. T. (1) na rzecz uczestniczki (...) im. F. S. z G. kwoty 77 zł tytułem kosztów postępowania (punkt 1).

O obowiązku zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego w kwocie 160 zł obciążających wnioskodawczynię W. T. (1) na rzecz uczestniczki (...) im. F. S. w G., orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c., art. 99 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. oraz na podstawie § 10 ust 1 pkt 3 w zw. z § 12 ust 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. 2002, Nr 163, poz. 1349) (punkt 2).

O zasądzeniu od Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Iławie na rzecz radcy prawnego J. D. kwoty 73,80 zł tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej wnioskodawczyni z urzędu w postępowaniu apelacyjnym orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c., art. 99 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. oraz unormowania § 10 ust 1 pkt 3 w zw. z § 12 ust 1 pkt 1 oraz § 2 pkt 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. 2002, Nr 163, poz. 1349) (punkt 3).